

Pěstování chmele má na území České republiky tisíciletou tradici a Česká republika patří tradičně mezi největší světové producenty chmele. Okolo 80 % chmele je každoročně vyváženo, ale český chmel také tvoří kvalitativní základ českých piv. Největšími odběrateli českého chmele jsou japonské pivovary a dále mezinárodní pivovarské skupiny SABMiller a InBev.

V roce 2007 se chmel v ČR dle ÚKZÚZ pěstoval na ploše 5389 ha ve 139 podnicích. Chmel se v ČR pěstuje ve třech chmelařských oblastech – Žatecko, Ústěcko a Tršicko. Největší oblastí je Žatecká chmelařská oblast (74,3 %). Hlavní pěstovanou odrůdou je Žatecký poloraný červeňák (89,8 %), který je nejkvalitnější aromatickou odrůdou na světě. Dalším pěstovanými odrůdami jsou odrůdy Sládek, Premiant, Agnus, Bor, Magnum a Fuggle.

Od poloviny 90. let se české chmelařství nachází ve velmi špatné ekonomické situaci, která byla způsobena dlouholetou nadprodukcí chmele na světovém trhu, prudkým poklesem cen českého chmele v polovině 90. let (z 190 tis. Kč/t na 120 tis. Kč), ale také vývojem kurzu české měny a snižováním chmelení na straně pivovarů.

Za posledních 15 let klesla plocha chmele celkem v ČR o 49 %, z toho plocha odrůdy Žatecký poloraný červeňák dokonce o 54 % (tj. o 5707 ha). Část poklesu (cca 1500-2000 ha) lze přičíst také rozhodnutí amerického pivovaru Anheuser-Busch o ukončení nákupu chmele z ČR vzhledem k známkoprávních sporům a nedotažení dohody o označení „Bud“ v polovině 90.let. Vzhledem k špatné ekonomice pěstování chmele zde chyběly finanční prostředky na obnovu chmelnic což vedlo k výraznému zhoršení věkové struktury. O český aromatický byl stále ve světě velký zájem, ale jeho cena byla ovlivňována i velmi nízkými cenami u hořkých odrůd chmele.

V posledních dvou letech se situace na světovém trhu výrazně změnila a na trhu je strukturální nedostatek chmele, což vedlo ke skokovému zvýšení cen u hořkých odrůd a mírnému navýšení u aromatických odrůd chmele. V České republice byla v roce 2006 podprůměrná sklizeň (a to zejména z pohledu obsahu hořkých látek) a v roce 2007 byla produkce také podprůměrná, zejména u odrůdy Žatecký poloraný červeňák. Důvodem těchto výsledků jsou extrémní klimatické podmínky v době vegetace (tropické teploty, nevyrovnané srážky, sucho).

Čeští pěstitelé tak nejsou v současné době schopni naplnit světovou poptávku po českém chmelu. Pokud nebude výroba chmele v ČR výrazněji podpořena dá se bohužel vzhledem k ekonomické situaci u pěstitelů a stáří porostů očekávat další výrazný pokles ploch chmel v ČR. Chmelařství je tedy zemědělský obor, který nyní bojuje o svou budoucí existenci na území ČR.

Mezi priority českého chmelařství tedy patří:

1. Obnova chmelnic (výsadba porostů a výstavba chmelových konstrukcí) - do 5 let je nutné obnovit min. 2000 ha chmele – tj. náklady cca. 1-1,5 mld. Kč.
2. Udržení vody v krajině, budování vodních zdrojů pro závlahy a závlahy
3. Zajištění pracovní sil pro sezónní práce ve chmelnicích
4. Udržení plateb spojených s produkcí chmele (TOP-UP)
5. Investice do technologií spojených s pěstováním a sklizní chmele

K tomu, aby se situace dala účelně vyřešit by bylo třeba vyčlenit zvláštní finanční prostředky pro sektor chmele a záchranu jedinečné světové aromatické odrůdy Žateckého poloraného červeňáku. V porovnání s historickou podporou jiných zemědělských odvětví zde existuje vůči českému chmelařství ze strany státu i určitý dluh. Je také nutné udržet platby spojené s produkcí, které jsou také motivačním faktorem pro udržení pěstování této plodiny.

Současné priority českého chmelařství

Cíle:

1. udržení pěstování chmele v ČR a udržení výměr chmelnic ve chmelařských oblastech
2. ekonomická životaschopnost pěstitelů chmele
3. udržení podílu na světovém trhu
4. stálé zlepšování kvality chmele
5. udržení vysokého „image“ českého chmele

Priorita 1. – Obnova chmelnic

(Výsadba porostů a výstavba chmelnic)

Zásadním problémem a klíčem k řešení ekonomiky českého chmelařství do budoucnosti zůstává věková struktura porostů. Současná věková struktura porostů chmele v České republice je jedním z významných faktorů ovlivňujících výnosovou stabilitu.

Optimální doba obměny porostů a běžná doba ve světě je kolem 10-12 let (např. v USA a Německu). V současné době se průměr v České republice pohybuje okolo 18 let a díky nedostatečné obnově se stáří chmelnic neustále zvyšuje. Celkově je již 42,4 % chmelnic starších než 15 let a dokonce 35,6 % (tj. 1918 ha) porostů starších než 20 let (v roce 2006 to bylo 35,2, v roce 2005 - 34 %, v roce 2004 - 30,7 %, v roce 2003 - 30,4 %, 2002 - 28,1 %, 2001 - 26,5 %, v roce 1991 to bylo 7,9 %).

Těchto cca 2000 ha starších než 20 let je nutné co nejrychleji obnovit. Pokud by jsme chtěli udržet české chmelařství a jeho současný rozměr bylo by nutné v příštích 5 letech obnovit 2000 – 2500 ha což by si vyžádalo 1 – 1,5 mld. Kč.

Tento problém je pak ještě horší u hlavní odrůdy, Žateckého poloraného červeňáku, když si uvědomíme, že přes 20 % výsadeb v posledních deseti letech tvořily již nové české odrůdy. Stáří porostů se projevuje především v stresových letech jako byl rok 2003 nebo rok 2007 s extrémními teplotami a velkým deficitem srážek, kdy je rozdíl ve výnosech mezi mladým a starým porostem značný. I v běžném roce dosahuje však porost starší než 20 let pouze 70-80 % výnosu v porovnání s porosty v produktivním věku.

K 30.4.2004 skončil podpůrný titul na obnovu chmelnic, který pomohl v posledních deseti letech alespoň rozumně snižovat tempo růstu stáří chmelnic. Při jednáních s Mze v roce 2003 a 2004 se nepodařilo najít náhradní řešení, tedy dotační titul, který by zabezpečoval restrukturalizaci chmelnic v dalším období.

Pro dosažení ekonomiky pěstování chmele a udržení pěstování chmele v České republice je

obnova chmelnic nezbytná. Nejde tedy o podporu produkce, ale o podporu zachování jedinečné komodity světového významu v České republice.

Pokud by se nenašlo řešení znamená tato skutečnost možnost kritické redukce ploch českého chmele v horizontu 5-10 let. Pro letošní rok je opět do národních podpor zařazen titul 3.h Podpora prevence šíření virových a bakteriálních chorob chmele, který by měl přispět k zvýšení výsazů chmele (poprvé vypsán v roce 2006). V tomto titulu je však řešena pouze sadba. Chmelové konstrukce jsou součástí Programu rozvoje venkova.

Návrh řešení:

Udržení titulu 3. h a dostatek finančních prostředků pro tento titul (tj. 15-20 mil. Kč)

Udržení titulu na chmelové konstrukce v EAFRD, posílení prostředků pro investice do rostlinné výroby v rámci Programu rozvoje venkova a vyčlenění prostředků určených speciálně pro chmel (50-100 mil. Kč), a navýšení bodového zvýhodnění pro investice do nosných konstrukcí

Navýšení možnosti podílu financování z programu ze 40 % na 50 %.

Zjednodušit ještě více administrativu kolem programu EAFRD (např. zadávací řízení, apod.)

Vedle EAFRD nabídnout i jinou formu podpory investic (bez nároků na prokázání finančního zdraví a se zaručenou výší podpory investice) – program restrukturalizace chmelnic

Priorita 2 A – Udržení vody v krajině a budování vodních zdrojů pro závlahy

K zlepšení kvality a výnosové úrovně chmele významně přispívá závlaha chmelnic, protože hlavním regulátorem dosahovaných výnosů chmele je zejména v posledních letech úroveň srážek. Chmel je pěstován v oblasti s největším srážkovým deficitem v České republice, kde se stále častěji opakují přísušky což spolu s předpokládaným nepříznivým vývojem v globální změně klimatu na zemi výrazně ohrožuje hospodářskou stabilitu pěstování chmele v oblastech s vysokou frekvencí srážkových deficitů.

Závlaha chmele v těchto oblastech tedy představuje dominantní stabilizační faktor. Mezi progresivní systémy zavlažování patří kapková závlaha shora, kapková závlaha podzemní a mikropostřik. Výsledky pokusů s těmito typy závlah jsou srovnatelné. Kapková závlaha je z pohledu spotřeby vody také úsporná.

Na mnoha místech je však limitujícím faktorem přístup k vodním zdrojům a kapacita těchto vodních zdrojů. Je třeba podpořit systém, který by vodu do této oblasti dostal, tj. např. budování vodních nádrží s následným závlahovým řadem apod. Vodní zdroje by sloužily nejen pro potřebu chmelařství, ale i celého venkova a dalších oborů zemědělství.

8 Zvýšení prostředků v EAFRD pro investice do technologií pro rostlinnou výrobu, kde jsou i akumulární nádrže pro závlahy

9 Podpořit v dalších programech budování vodních nádrží a rybníků z funkcí udržení vody v krajině a také budování vrtů

10 Podpořit hydrogeologický průzkum a studie k přivedení vod do pěstebních oblastí

Stát by měl v těchto suchých oblastech ČR podpořit také projekty k zmapování možností, jak vodu do těchto oblastí získat. Systém přivedení vody do zemědělských oblastí a zavlažování v

chmelařských oblastech je ve světě funkční (např. Yakima v USA nebo Leon ve Španělsku).

Priorita 2 B – Budování závlahových systémů

Udržení programu 1.I na podporu výstavby kapkové závlahy

Priorita 3 – Zajištění pracovních sil pro sezónní práce ve chmelu (zejména jarní práce)

Sezónní pracovní síly jsou v pěstování chmele potřeba ve dvou obdobích. Hlavním a nejnáročnějším obdobím z pohledu pracovních sil jsou jarní práce (zavěšování chmelovodičů, zapichování chmelovodičů a zejména zavádění chmele), které probíhají cca od poloviny dubna do poloviny května.

Druhým obdobím je sklizeň chmele, které zatím vzhledem k menšímu počtu pracovníků a vzhledem k tomu, že se jedná o období školních prázdnin se daří zajišťovat. Na sklizni chmele je zaměstnáno cca 5000 sezónních pracovníků, na jarní práce je to 15-16000 pracovníků. Jedná se vždy o krátkodobé práce. Stálých pracovníků je cca. 500.

- a/ usnadnění zaměstnávání cizinců se zemí mimo EU (např. Ukrajina), do budoucích výjimek zahrnout jako segment práce v zemědělství
- c/ umožnění krátkodobého zaměstnávání nezaměstnaných v ČR bez toho, aby ztratily sociální výhody (dávky)
- d/ prodloužení doby na kterou je možno zaměstnávat mladistvé
- f/ umožnění účasti studentů středních škol na zemědělských brigádách

Cizinci

Současná legislativa zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí se řídí zákonem o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. v §§ 85-101. Žádoucí by bylo větší otevření pracovního trhu (aby například firmy nemusely čekat na to, za by místo nemohlo být obsazeno občanem ČR). V tomto ohledu by byla nutná i změna zákona o pobytu cizinců č.326/1999 Sb. Je také nutné, aby sezónní pracovníci v zemědělství patřili mezi vyjmenované nedostatkové obory pracovníků, kterých se úprava bude týkat.

Nezaměstnaní občané ČR

Při současné právní úpravě se nezaměstnaným finančně nevyplatí krátkodobé sezónní zaměstnání, protože přicházejí o dávky.

Zaměstnávání osob mladších než 18 let

Nejvyšší potřeba pracovních sil je na jarní práce v přelomu dubna a května, tedy v rámci školního roku. Zde je mimo škol se zemědělským zaměřením znemožněno uvolňování studentů pro tyto práce. Školy se mají zájem účastnit těchto sezónních prací iniciativy, bylo by zde potřeby mít možnost 1 týdenního uvolnění pro tyto práce.

Stanovení max. pracovní doby

Podle §79 Zákoníku práce nesmí překročit týdenní pracovní doba 40 hodin týdně. Zde by bylo potřeba řešit toto omezení výjimkou pro sezónní práce v zemědělství nebo jiným časovým

omezením, např. určitou sumou hodin za jeden měsíc.

Priorita 4– udržení chmele v rámci TOP UP plateb

Náklady na pěstování chmele jsou až desetkrát vyšší než náklady na běžnou rostlinnou výrobu. U mnoha nákladů dochází k velkému růstu, např. drátek, hnojiva, mzdy a je tedy třeba vyšší částky k vyrovnání tohoto nárůstu nákladů. U chmele jako komodity, která se z více než 80% exportuje se také stále negativně projevuje silná pozice a současné opětné posilování české měny vůči EUR a USD, kdy tento vývoj vede k velkému tlaku na ceny. Zvýšená platba tedy částečně vyrovnává nárůst nákladů, ale již prakticky neumožňuje další investice.

Po přechodu na jednotnou platbu na farmu využít možnosti dodatečné 25 % platby chmel. Je nutné udržet alespoň část plateb spojených s produkcí chmele jinak situace povede k dalšímu poklesu ploch. Platby by se měly dostat co nejdříve na stejnou úroveň jako v EU 15. Je také důležité, aby se platby udržely pro podniky všech velikostí.

Priorita 5- Investice do technologií spojených s pěstováním a sklizní chmele

Jde zejména o modernizace česacích a sušárenských technologií pro zlepšení kvality chmele a produktivity práce při těchto operacích. Většina užívaných sklizňových technologií pochází z 80. let 20. století. Pokud by se měla v nejbližších 5 letech vyřešit minimálně obměna těchto technologií představovalo by to náklady ve výši cca 700 mil. Kč.

Další otázky zahrnují například dořešení problematiky konstrukce chmelnic na státní půdě (zákon 95/1999 Sb. doplnění článku 12, odstavce 2 o nosné konstrukce), likvidaci planých chmelů, podpora pojištění chmele z programu PGRLF, zařazení chmele do integrované produkce, podpora chmelařského výzkumu.

Problémem začíná být také nedostatek přípravků na chemickou ochranu, připravovaná evropská legislativa by tento problém mohla ještě prohloubit.

Pomohlo by např. umožnění přesunu osob traktorovými vleky.